

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΛΟΥΜΙΔΗΣ

ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ ΣΚΛΑΒΩΝ ΣΤΑ ΤΕΛΗ ΤΟΥ 16ου ΑΙΩΝΑ

Στη γνωστή συνθετική εργασία της Φανής Μαυροειδή¹ έχει υπογραμμιστεί η παρουσία των σκλάβων στα πρακτικά του βάιλου της Κωνσταντινούπολης. Τα στοιχεία που εκεί καταγράφονται δεν έχουν μόνο δημογραφική σημασία, αλλά το ενδιαφέρον τους εστιάζεται ιδιαίτερα στους μηχανισμούς της απελευθέρωσης των σκλάβων αυτών.

Η γραμματεία του βάιλου ήταν στο επίκεντρο της παραπάνω αυτής πραγματικότητας. Ως εκπρόσωπος παλαιότερα της μοναδικής δύναμης στη Μεσόγειο, παράλληλα προς το Βυζάντιο και στη συνέχεια προς την οθωμανική κυριαρχία, και στους νεώτερους χρόνους ενός κράτους με έμπειρο διπλωματικό σώμα αλλά και με διαρκή (έστω αυξομειούμενη) εμπορική δραστηριότητα, ο βάιλος είχε τις ευκαιρίες να επεμβαίνει ενεργά και ποικιλόμορφα στον χώρο. Ειδικά ως προς τη διαχείριση των σκλάβων ο βάιλος είχε στη διάθεσή του ταμείο, που ενισχυόταν απευθείας από τη βενετική μητρόπολη, αλλά και από ιδιωτικούς φορείς².

Το ειδικό βάρος της παρουσίας του βάιλου εστιαζόταν στη νομική υπόσταση την οποία η γραμματεία του είχε τόσο εντός της βενετοκρατούμενης επικράτειας όσο και στην οθωμανική κρατική μηχανή. Τη γραμματεία αυτή, που ταυτόχρονα λειτουργούσε ως διοικητική, οικονομική, διπλωματική και συμβολαιογραφική υπηρεσία, εμπιστεύονταν όχι μόνο Βενετοί και γενικά Δυτικοί, αλλά και άλλοι υπήκοοι της Ανατολής, είτε ερχόμενοι αυτοπροσώπως είτε εξουσιοδοτώντας πληρεξουσίους στην Πόλη³.

1. Φανή Μαυροειδή, Ο Ελληνισμός στο Γαλατά (1453-1600). Κοινωνικές και οικονομικές πραγματικότητες, Ιωάννινα 1992, 60-64, 97-102.

2. Eric R. Dursteler, *The Bailo in Constantinople: Crisis and Career in Venice's Early Modern Diplomatic Corps*, «Mediterranean Historical Review» vol. 16, n. 2 (December 2001), 8. Για την αρχειακή σειρά στο Κρατικό Αρχείο της Βενετίας, βλ. Giustiniana Migliardi O' Riordan, *Présentation des Archives du baile à Constantinople*, «Turcica» 33(2001), 339-367 – Dilek Desai, *Les documents en ottoman des fonds des Archives du baile à Constantinople*, *ibidem*, 369-377.

3. Bruno Simon, *I rappresentanti diplomatici veneziani a Costantinopoli*, στο «Venezia e i Turchi». Milano, Electa ed., 1985, 56-69.

Μέσα από τα κείμενα και τα παρεχόμενα έγγραφα της γραμματείας αποκαλύπτεται μια Μεσόγειος ενοποιημένη, με οικονομικές δοσοληψίες που εκτείνονται διάσπαρτα ανά τον χώρο, με προσωπικές γνωριμίες και διασυνδέσεις σε περισσότερες περιοχές, με ένα σύστημα αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ ατόμων διαφορετικής φυλής και θρησκείας, με ένα καθεστώς που σέβεται και αποδέχεται τις νομικές πράξεις της μιας και της άλλης πλευράς. Η «ενοποίηση» αυτή είναι επόμενο να επεκτείνεται και στη διακίνηση του «ανθρώπινου προϊόντος», των σκλάβων.

Τα γεγονότα της τελευταίας τριακονταετίας του 16ου αιώνα (η ναυμαχία της Ναυπάκτου, η κατάληψη της Κύπρου, οι εξεγέρσεις και οι συγκρούσεις στη Βαλκανική και στον Δούναβη) ευαισθητοποίησαν ιδιαίτερα τη βενετική ηγεσία. Έτσι το 1585 οι Προβλεπτές των νοσοκομείων και φιλανθρωπικών ιδρυμάτων ανέλαβαν σε πάγια βάση τη διάσωση και απελευθέρωση των σκλάβων. Το διαρκές αυτό ταμείο λάμβανε πόρους τόσο από το δημόσιο όσο και από ιδιωτικές πηγές και κοινωνικούς φορείς, όπως θα λέγαμε σήμερα, π.χ. τις εισπράξεις των εμπορικών πλοίων, τους ναούς (λατινικούς και ορθοδόξους)⁴, τα δικαιώματα των συμβολαιογραφικών πράξεων ή τη συνεισφορά της κοινότητας ενός τόπου⁵. Η εξαγορά των σκλάβων προσέκρουσε κυρίως στην εξεύρεση των αναγκαίων ποσών, που φυσικά ποικίλλουν κατά περιόδους αλλά και κατά άτομο. Έως ένα βαθμό είχε δημιουργηθεί και μια «άτυπη» διαδικασία υπό τον έλεγχο μεσαζόντων, οι οποίοι γνώριζαν τόπους, αξιωματούχους αλλά και παρακαμπτήριες μεθοδεύσεις⁶, πράγμα που διευκόλυνε τους ενδιαφερόμενους αύξανε όμως το όλο κόστος.

Η εκμετάλλευση του ανθρώπου ως «φυσικού προϊόντος» με νομική και, ανάλογα, θρησκευτική κάλυψη ήταν ανεκτή και αποδεκτή έως περίπου πριν δυο αιώνες. Παρά τις εκάστοτε φωνές που πρόβαλλαν την όλη

4. Λεωνίδας Ζώης, Ταμείον Εξαγοράς Αιχμαλώτων, ΕΕΒΣ 5 (1928), 343.

5. Σταματούλα Σ. Ζαπάνη, Κεφαλονιά 1500-1571. Η συγκρότηση της κοινωνίας του νησιού. Θεσσαλονίκη 1999, 316.

6. Γεράσιμος Πεντόγαλος, Σλάβοι και εξαγορά τους στη βενετοκρατούμενη Κεφαλονιά (16ος-18ος αι.). «Πρακτικά του Ε' Διεθνούς Πανιονίου Συνεδρίου», Αργοστόλι 1989, 259-261. Η μελέτη αυτή ανακεφαλαιώνει την τότε ελληνική βιβλιογραφία.

7. Ως παράδειγμα βλ. Vera Costantini, Destini di guerra. L' inventario ottomano dei prigionieri di Nicosia (settembre 1570), «Studi Veneziani» 45 (2003), 229-242. Επίσης Γ. Πλουμίδης, Μνείες για Κυπρίους στα τέλη του 16ου αιώνα, «Δωδώνη: Ιστορία και Αρχαιολογία» ΚΘ' (2000), 87-92.

αρνητική πλευρά, η οικονομική όψη κάλυπτε όλες τις σχετικές διαμαρτυρίες και ηθικές αντιδράσεις. Είτε ως λεία πολέμου⁷ είτε με πειρατική ενέργεια είτε ως απλή αυθαίρετη ενέργεια αρπάζονταν άτομα και οδηγούνταν στη «δούλευση». Ο κύριος προορισμός των αιχμαλωτιζομένων αρρένων ήταν η κωπηλασία στα ποικίλου είδους καράβια («κάτεργα»)⁸, αλλά δεν ήταν ολίγοι και εκείνοι που εργάζονταν στα κτήματα⁹ και σε παραγωγικές-βιοτεχνικές μονάδες των κυρίων τους. Ο Ναύσταθμος της Πόλης απασχολούσε σκλάβους σε μεγάλο βαθμό, όπως και οι οθωμανοί αξιωματούχοι, και ανάλογη κατάσταση υφίστατο κατά περίπτωση και εποχές στις βενετοκρατούμενες χώρες¹⁰.

Σε αυτό το παραπάνω ιστορικό πλαίσιο τα άτομα και οι κοινωνίες προσπαθούσαν να αντιμετωπίσουν τη «νόμιμη» μάστιγα της σκλαβιάς. Τα έγγραφα που εδώ παραθέτουμε αναδεικνύουν αυτόν τον αγώνα. Η ισλαμική διδασκαλία απαιτεί καλή μεταχείριση των σκλάβων¹¹, όπως και η Δυτική Εκκλησία επέβαλλε περιορισμούς στην εμπορία Χριστιανών, με παλαιότερη τη σχετική διάταξη για Έλληνες¹². Όταν όμως έκλεινε μια πηγή, οι σκλαβέμποροι στρέφονταν προς μακρινότερες και διαφορετικές. Τους Βαλκάνιους αντικατέστησαν οι Ρώσοι, Τάρταροι, Σαρακηνοί και Αφρικανοί¹³. Στην Ανατολική Μεσόγειο και την Ιταλία σπανίως έφθασαν σκλάβοι από το Νέο Κόσμο, καθώς είτε μέσω των Αράβων είτε μέσω των Πορτογάλων υπήρχε διακίνηση από τη Μ. Ανατολή και την Αφρική. Η

8. Στο θέμα αναφέρεται η πρόσφατη δημοσίευση, Luca Lo Basso, *Il mestiere del remo nell' armata sottile veneziana: coscrizione, debito, pena e schiavitù* (secc. XVI-XVIII), «Studi Veneziani» 48 (2004), 105-190.

9. Gino Luzzato, *La colonizzazione veneta nella più recente storiografia*. «Atti del terzo congresso di studi coloniali», vol. IV, Firenze 1937, 240. –Σπύρος Ασδραχάς, επιμ., *Ελληνική οικονομική ιστορία ΙΕ΄ -ΙΘ΄ αιώνας*, τόμ. α΄, Αθήνα 2003, 181, 183, 380. Ο Luzzatto θέτει ως παράδειγμα την Κρήτη, ενώ ο Ασδραχάς αναφέρεται στην οθωμανική επικράτεια.

10. Βλ. ως παράδειγμα την περίπτωση της Κέρκυρας, Σπύρος Καρύδης, *Σκλάβοι στα βενετοκρατούμενα Επτάνησα*, «Ίστωρ», 7 (1994), 93-108, με ενημερωμένη ελληνική βιβλιογραφία.

11. Προσιτό είναι το λήμμα 'ABD στην *Encyclopédie de l' Islam*, α΄ έκδοση 1960 και επανέκδοση Leiden-Paris, E. J. Brill-G.P. Maisonneuve Larose éd., 1975.

12. Domenico Gioffrè, *Il mercato degli schiavi a Genova nel secolo XV*, Genova 1971, 43 κ.ε.

13. Την πρόσφατη ξένη βιβλιογραφία ανακεφαλαιώνει ο Sergio Tognetti, *Note sul commercio di schiavi neri nella Firenze del Quattrocento*, «Nuova Rivista Storica» 86 (2002), 361-374. Βλ. και την οθωμανική πραγματικότητα Halil Sahillioğlu, *Slaves in the social and*

παρουσία των «νέων» σκλάβων καθιστούσε ευκολότερη, κατά κάποιον τρόπο, την απελευθέρωση των λευκών. Είναι όμως προφανής η έξαρση της πειρατείας και κατ' ακολουθία του αριθμού των σκλάβων στα τέλη του 16ου αιώνα¹⁴. Όλη η «καθ' ημάς Ανατολή» υπέφερε τότε από ένα ακύρητο πόλεμο, που υπέκρυπτε και τον ανταγωνισμό των Δυτικών για την κατάκτηση των αγορών και την αλληλοεξόντωση. Πρέπει να υπογραμμίσουμε, ως κατακλείδα, και μια παράλληλη παρενέργεια του δουλεμπορίου. Στο έγγραφό μας υπ' αρ. 25 είναι εμφανής ο εκβιασμός από μέρους των Τούρκων προς τους ρωμαιοκαθολικούς της Πόλης για την ανάκτηση Τούρκων σκλάβων. Ως ενέχυρο κρατιόταν ο λατινικός ναός του Αγίου Φραγκίσκου. Αυτός είχε ιδρυθεί στο Πέραν πριν το έτος 1297. Νεώτερη μαρτυρία τον αναφέρει πυρπολημένο το 1639. Για το ενδιαμέσο διάστημα έχουμε και άλλη καταστροφή του το 1453¹⁵. Πολύ πιθανόν ο ναός αυτός να ήταν στο στόχαστρο αντεκδικήσεων και το γεγονός αυτό μάλλον μπορεί ν' αποδοθεί στην παρουσία Δυτικών σκλάβων στο εκκλησίασμά του.

economic life of Bursa in the late 15th and early 16th centuries, "Turcica" 17(1985), 43-112 και Suraiya Faroqui, Black slaves and freedmen celebrating (Aydin, 1576), "Turcica" 21-23(1991), 205-215.

14. Alberto Tenenti, Schiavi e corsari nel Mediterraneo Orientale intorno al 1585, «Miscellanea in onore di Roberto Cessi, vol. II, Roma 1958, 173-185.

15. G. Hofmann S. J., Il Vicariato Apostolico di Costantinopoli 1453-1830, Roma 1935, 14, 36, 66-68, 255. Χρήσιμο το έργο του Μάρκου Ρούσσου-Μηλιδώνη, Φραγκισκανοί - Καππουκκίνοι, 400 χρόνια προσφοράς στους Έλληνες 1585-1955, Αθήνα, Ιερά Κοινότητα Καππουκκίνων, 1996. Ευχαριστώ τον π. Μάρκο Φώσκολο για τις πληροφορίες σχετικά με τη Λατινική Εκκλησία στην Πόλη.

Ε Γ Γ Ρ Α Φ Α

ASV, Bailo, Atti 374 (=4). Lorenzo Bernardo bailo, Sententie ed Atti da 26 giugno 1585 a 17 novembre 1587.

1. c.160^r 9 Ιουνίου 1586.

Οι Giacomo di Vastalla q. Angelo Janiloni και Giovanni Maria di Sinigaglia q. Federico dalla Foglia [Foggia?], σκλάβοι του Σουλτάνου, δηλώνουν ότι για την απελευθέρωσή τους έλαβαν *aspri di Costantinopoli* 2000, που ισούνται προς *ducati correnti* Βενετίας 25, *lire* 3, *soldi* 7. Το ποσό εδόθη από τον βάιλο και προέρχεται από το ταμείο που αφορά την απελευθέρωση μη βενετικών υπηκόων, αλλά που υπηρετούν το κράτος.

ASV, Bailo, Atti 375 (=5). Giovanni Moro bailo, Atti da 29 novembre 1587 a 2 luglio 1590.

2. c. 16^r, 10 Φεβρουαρίου 1587 [=1588].

Ο Dominico q. Giovanni Antonio Trivisan da Vicenza δηλώνει ότι από τον βάιλο Giovanni Moro έλαβε άσπρα (*aspri*) δύο χιλιάδες για την απελευθέρωσή του. Σύμφωνα με τον βάιλο τα χρήματα προέρχονταν από το ταμείο των φιλανθρωπικών ιδρυμάτων (*hospitali*).

3. Ibidem, c. 28^v, 13 Απριλίου 1588.

Ο Zorzi di Candia πριν 18 χρόνια πιάστηκε σκλάβος ενώ ήταν σε υπηρεσία στη *galea Taratina*, του βενετικού κράτους. Για την απελευθέρωσή του δανείστηκε χρήματα και ζητά να του δοθεί χρόνος για την αποπληρωμή των χρεών. Ο βάιλος χορηγεί ένα έτος απαλλαγής του από κάθε σχετική καταδίωξη.

4. Ibidem, c. 34^v-35^r, 20 Ιανουαρίου 1587 [=88]. Σημειώνεται ότι καταχωρήθηκε καθυστερημένα.

Ο Francesco q. Hieronimo da Venetia barbiero κάτοικος του San Felise στη Βενετία και επί του παρόντος στο Πέραν, ο Vincenzo da Mastri από το Sebenico νυμφευμένος στη Βενετία καλαφάτης στη *nave Silvestra* και ο Menego della Comare από την Zu(d)ecca της Βενετίας *bombardiero* στην ίδια *nave* έδωσαν άσπρα 6 χιλιάδες για την απελευθέρωση του Triffon q. Luca καλαφάτη στο Ναύσταθμο (*arsenale*) της Βενετίας, ο οποίος πριν περίπου 14 χρόνια είχε πιαστεί σκλάβος στην Μάνη. Τα χρήματα παρεδόθη-

σαν στον Jusuf turco γιο του Bocaochiglia στον οποίο ο Triffon βρισκόταν. Το συνολικό ποσό της απελευθέρωσης ανερχόταν άσπρα 13 χιλιάδες. Η παράδοση των χρημάτων έγινε από τους Francesco Finardo patron της nave Salvagna και Giacometto di Zuanne Mostachi καλαφάτη στο Ναύσταθμο της Βενετίας. Μάρτυρες πιστοποιούν τα παραπάνω.

5. Ibidem, c. 74^v, 1 Δεκεμβρίου 1588.

Ο Stefano di Domenego Furlan δηλώνει ότι από τον βάιλο έλαβε άσπρα 6 χιλιάδες για την απελευθέρωσή του. Βρισκόταν στην κατοχή του Ussain Rais. Είχε πιαστεί το 1579 πάνω στην marciliana Bagiera et Giesù στο στόμιο του κόλπου Ca(v)ο Santa Maria. Σύμφωνα με τον βάιλο τα χρήματα προέρχονταν από το ταμείο των φιλανθρωπικών ιδρυμάτων (hospitali).

6. Ibidem, c. 114^r, 20 Ιουνίου 1588.

Ο ser Leo Levuni calogiero είχε καταθέσει στη γραμματεία (-ταμείο) του βάιλου άσπρα 25 χιλιάδες για την απελευθέρωση εννιά σκλάβων από τα Χανιά (Caneotti). Οι Χανιώτες αυτοί είχαν πιαστεί επάνω στη barca του Sevestò Scudo από τον μπέη του Ναυπλίου. Όμως οι σκλάβοι μεταφέρθηκαν στη Μπαρμπαριά. Ο βάιλος αποφάσισε να επιστραφούν τα χρήματα στον Leo. Στο μεταξύ ο Capitano del Mare απελευθέρωσε τον Sevestò Scudo και τον γιο του, αλλά αυτοί υποχρεώθηκαν να πληρώσουν τα λύτρα. Την ίδια ημέρα στον βάιλο παρουσιάστηκαν οι ser Manoli Carchiopulo patron του vassello από τα Χανιά San Zuanne Eremita, ο Zorzi Melisurgò peotta του ιδίου πλοίου, ο Cocoli Mengola nochiero του vassello patron Michiel Zurzuga από τα Χανιά και ο ser Janni Levuni calogiero, οι οποίοι όλοι τους εγγυήθηκαν για την καταβολή του ποσού που θα χρειασθεί για την απελευθέρωση των υπολοίπων παραπάνω σκλάβων. Αναφέρονται τα ονόματα τριών εξ αυτών: Costantino Carchiopulo, Atanasio Levuni και Giorgilla Lacassà.

7. Ibidem, c. 127^v, 26 Ιουλίου 1589.

Ο Marco di Nicolò από την Κέρκυρα δήλωσε ότι ήταν σκλάβος στον Missich Bei turco αρνησίθρησκο και τον απελευθέρωσε ο Nicola di Todaro di Delvino για άσπρα 10 χιλιάδες. Ο Marco υπόσχεται ότι θα αποδώσει τα χρήματα μόλις φθάσει στην Κέρκυρα.

ASV, Bailo, Atti 376(=6). Giovanni Moro Bailo. Atti e Sentenze, da 22 novembre 1587 a 25 giugno 1590,

8. c. 1^r, 22 novembre 1587.

Ο Alvisè γιος του ποτε Pirocalo από τη Ζάκυνθο, σκλάβος στην Κων/πολη, καθιστά τον κουνιάδο του Stamati Agaliotti πληρεξούσιο να χειρίζεται την μητρική και πατρική του περιουσία.

9. Ibidem, c. 1^v, 19 Νοεμβρίου 1587, Πέμπτη.

Ο Giovanni Alonso γιος του Michiel από τα μέρη της Σαλαμάγκας (vicino di Salamanca) [της Ισπανίας] δηλώνει ότι από τον Giovanni di Terra Piegghi Ισπανό έλαβε ως δάνειο άσπρα οθωμανικά χίλια για την απελευθέρωσή του. Ο Alonso υπόσχεται να τα επιστρέψει μόλις ελευθερωθεί και φθάσει σε χριστιανική περιοχή.

10. Ibidem, c. 3^v-4^r, 11 Δεκεμβρίου 1587, Παρασκευή.

Ο Giovanni di Pietro da Ragusi δηλώνει ότι έλαβε ως δάνειο από τον illustre signor Prato di Cerva ambasciatore Raguseo scudi 500 d' oro in oro για να απελευθερωθεί από τον Assan Bassa. Από τα scudi αυτά 400 ανήκαν στον Raffael di Marino Franco di Gori και 100 στον signor Prato. Για την απελευθέρωσή του είχε πληρώσει scudi 600, αλλά τα άλλα scudi του τα είχαν δανείσει άλλοι σκλάβοι του Assan.

11. Ibidem, c.4^v-5^r, 12 Δεκεμβρίου 1587, Σάββατο.

Η madonna Catarina de Trapani γ. Vincenzo Caspono σύζυγος του mastro Antonio Lustrito, σκλάβα που πιάστηκε σε καράβι και τώρα είναι του εγγονού του Mami, καθιστά τον mastro Salvator Lussalato από το Trapani [Σικελίας] πληρεξούσιο για να πωλήσει την περιουσία της και με τα έσοδα αυτά να απελευθερωθεί.

12. Ibidem, c. 36^r, 9 Ιανουαρίου 1588.

Ο ser Lazaro του ποτε Antonio Cacogliari από τη Ζάκυνθο, σκλάβος του Mustafà Bei, καθιστά τον γιο του Stamati πληρεξούσιο να πωλήσει την περιουσία του, οικόπεδα και οικίες που έχει στο χωριό (villa) Machierado της Ζακύνθου, ώστε να απελευθερωθεί.

13. Ibidem, c. 39^r, 19 Φεβρουαρίου 1588, Σάββατο.

Ο ser Pietro του ποτε Zorzi Pignotti από την Ιεράπετρα (Girapetra) της Κρήτης (Candia), σκλάβος του Mustafà Bei, καθιστά τον ser Marco Caiè του ποτε Nicoletto από την Ιεράπετρα πληρεξούσιο να πωλεί την περιουσία που έχει από τον πατέρα του και την μητέρα του Maria Striglicopula,

όπως και από τον πατριό του ποτέ Manea Cloza, ώστε με τα έσοδα να απελευθερωθεί.

14. Ibidem, c. 40^v, 11 Απριλίου 1588, Δευτέρα.

Ο Francesco di Tomasino da Cavo Corso, σκλάβος του Seref Bei, έλαβε ως δάνειο από τον Paulino γ. Mariano Κορσικανό scudi d' oro di Spagna 20, για να απελευθερωθεί. Ο Francesco δηλώνει ότι θα τα επιστρέψει στην Κορσική στον Βαiaζο, γιο του Paulino. Εάν ο Francesco ήθελε πεθάνει καθ' οδόν, οι συγγενείς του να πληρώσουν τα scudi από την περιουσία του.

ASV, Bailo, Atti 378(=8). Protocollo Notarile Giovanni Carlo Scaramelli da ultimo giugno 1590 a 27 maggio 1591.

15. c. 25^{r-v}, 10 Νοεμβρίου 1590.

Ο miser Pietro da Crema γ. Giacomo σκλάβος του Σουλτάνου (del Gran Signor) και ο miser Ascanio da Augubio γ. Jadeo σκλάβος του κεχαγιά (chahaià) του (σουλτανικού) Ναυστάθμου καθιστούν τον miser Zuanne da Vigonza γ. Petro candiotto πληρεξούσιο για να εισπράξει χρήματα από τον ser Piero Cipriotto patron di barca άσπρα 3200, που τα χρωστά στους παραπάνω. Το cehino θα υπολογισθεί σε άσπρα 120. Με το ποσό αυτό θα πληρωθεί η απελευθέρωσή τους.

16. Ibidem, c. 38^v, 15 Μαΐου 1591.

Ο Acmat Gianizzero γιος του Abdulà είχε μεταβεί στη Βενετία όπου διέφυγε ο σκλάβος του ονόματι Erisvan από τη Ρωσία που είχε γίνει turco (=μουσουλμάνος, προφανώς). Ο Acmat εξουσιοδοτεί τον miser Mattecca Salvago Perotto, που πηγαίνει στη Βενετία, να διερευνήσει την υπόθεση και να τη διευθετήσει κατά τον καλύτερο τρόπο.

ASV, Bailo, Atti 380(=10). Ecc. mo ser Mattio Zane bailo, da 21 febbraio 1591 M.V. a 25 gennaio 1593 M.V.

17. c. 8^v, 2 Απριλίου 1591 [=1592].

Ο Jesul Petropaulo di Calantia καθιστά τον Giovanni Andrea Storazzi Napolitano πληρεξούσιο να λάβει από τον Adieco Aris di Calabria άσπρα 8 χιλιάδες, που είχαν πληρωθεί για την απελευθέρωσή του.

18. Ibidem, c. 10^r 27 Απριλίου 1591 [=1592].

Ο ser Veretò από τη Ζάκυνθο πρώην σκλάβος του Mustafà Bei και τώρα σκλάβος του Isac Chiaus δηλώνει ότι από τον βάιλο έλαβε άσπρα 8 χιλιάδες ως υπόλοιπο για την απελευθέρωσή του.

19. Ibidem, c. 11^r, 27 Απριλίου 1591 [=1592].

Ο Veretò από τη Ζάκυνθο είναι σκλάβος του Isai Chiaus και ήλθε σε συμφωνία με τον τελευταίο για την απελευθέρωσή του με τον όρι αυτός να φροντίσει για την απελευθέρωση του Τούρκου σκλάβου Caracossa, που είναι στη Ζάκυνθο στην κατοχή του Petretin Barbarossa. Ο Veretò θα καταβάλει άσπρα 15.600 και ο Τούρκος σκλάβος θα πρέπει να παραδοθεί στην Κωνσταντινούπολη μέσα σε τρεις μήνες.

[Το έγγραφο αυτό είναι συνέχεια του παραπάνω υπ' αρ. 18].

20. Ibidem, c. 20^v-21^r, 21 Σεπτεμβρίου 1592.

Ο Stamati q. Michele δηλώνει ότι από τον miser Marco Sarachinò έλαβε scudi d' oro in oro 40 για να αποφυλακιστεί. Θα εξοφλήσει το ποσό στη Μάλτα.

21. Ibidem, c. 21^r, 26 Σεπτεμβρίου 1592.

Ο Ali Rais αρνησίθρησκος δηλώνει ότι ο αδελφός του Marco Sarachino κατά καιρούς έλαβε scudi d' oro 3387 για την απελευθέρωση σκλάβων. [Προφανώς τα χρήματα ήταν από το ταμείο του βάιλου και παρεδόθησαν στον Ali].

22. Ibidem, c. 21^r, 26 Σεπτεμβρίου 1592.

Ο Iseppo Maltese q. Piero Besué ανέλαβε να παραδώσει στην Μάλτα στον miser Marco τον Τούρκο σκλάβο Assan. Εάν ο σκλάβος στο μεταξύ έχει πεθάνει, δεν υπάρχει υποχρέωση καταβολής λύτρων.

23. Ibidem, c. 31^v, 13 Απριλίου 1593.

Ο Nicolò Castello από τη Γένοβα δηλώνει ότι από τον miser Andrea Salvago για την απελευθέρωσή του έλαβε ως δάνειο scudi di oro in oro 320. Ήταν σκλάβος του Giaffer Bassa.

24. Ibidem, c. 38^v, 6 Ιουλίου 1593.

Ο Zuanne Mudazzo q. ser Nicolò από τα Χανιά κατέθεσε cechini 50 για την απελευθέρωση του Andrea Mudazzo q. Antonio από τα Χανιά. Ο τε-

λευταίος είχε πιαστεί πριν περίπου τρία χρόνια στα ανοικτά της Απουλίας επάνω σε *marciliana* της Βενετίας φορτωμένη με λάδι. Τους είχε επιτεθεί η *galeota di Aglier*. Εάν δεν απελευθερωθεί έως τον Μάρτιο 1594, τότε τα χρήματα θα επιστραφούν στον *Zuanne*.

25. ASV, Bailo, Atti 378(=8). Protocollo Notarile di Giovanni Carlo Scaramelli.

c. 27^r-28^v

Ο *Di Brevi*, ευγενής Γάλλος, αναλαμβάνει την υποχρέωση να μεταβεί στη Μάλτα για την απελευθέρωση τριάντα σκλάβων Τούρκων. Αυτός ήταν όρος για το άνοιγμα του ρωμαιοκαθολικού ναού του Αγίου Φραγκίσκου στο Πέραν. Έγινε έρανος μεταξύ των μελών της παροικίας και συγκεντρώθηκε το ποσό των άσπρων 500.000. (Το έγγραφο λανθασμένα αναφέρει άσπρα 400.000). Ο *Di Brevi* έχει καλυμμένα όλα τα έξοδα και είναι υπεύθυνος έως την έξοδο των σκλάβων από τη Μάλτα.

[Κατατάξαμε το έγγραφο αυτό τελευταίο και ουχί ως 16, διά να μη διαταραχθεί η συνέχεια των περιλήψεων].

1590 à (di) 29 novembre

Costituiti personalmente quattordecim magnifici cittadini di Pera di Costantinopoli alla presentia di me, nodaro segretario, et testimonii infrascritti, come qui sotto saranno ad uno per uno descritti et nominati con ogni miglior modo, via et forma c' hanno potuto et possono per loro heredi et successori, hanno spontaneamente et liberamente confermato et dechiarito come essendo de qui partito il signor di Brevi gentil' huomo francese per Malta per la ricuperatione delli trenta schiavi turchi da consignar a questa Eccelsa Porta per lo accordo fatto per lo inanzi nel far aprire in honor del signor Dio et della Santa Chiesa Cattolica et Romana il tempio di San Francesco di Pera, essi signori costituiti si obligano et promettono mesi sei doppo giunto qui di ritorno con li trenta schiavi di Malta come di sopra il detto signor di Brevi assente, come se fosse presente, et io come persona publica et per parola havuta da lui per innanzi accettante aspri ottomani quattrocetomille ad aspri centovinti il cechino, come corrono hora in questo modo, cioè il magnifico miser Antonio Piron aspri cinquantamille, miser Nicolò Piron aspri vinticinquemille, miser Odoardo Galian aspri cinquantamille, miser Andrea Ferrari aspri cinquantamille, miser Salvador dell' Arpa aspri vinticinquemille, miser Ambroso Panzan vinticinquemille, miser Pasqual Navon vinticinquemille, miser Domenego

Panzan cinquantamille, miser Ambrosio Grillo cinquantamille, miser Lorenzo Suman vinticinque mille, miser Olivier dei Olivieri cinquantamille, miser Domenego Fornetti vinticinquemille, miser Lancerotto Drapè vinticinquemille et miser Marc' Antonio Testa vinticinquemille, che ascendono tutti alla summa predetta di aspri 400 mille come ad uno per uno hanno li predetti in diversi giorni a me dato la parola, perchè io ne stipuli il presente publico instrumento.

I quali denari dissero dover' esser per supplemento di quanto potesse mancar a quello che sarà ritrovato da elemosine di Principi Christiani per questo effetto, dichiarando anco i medesimi soprannominati che quando la detta summa di aspri 400 mille non supplisse alli detti riscatti, da esser fatti per scrittura publica in tal atto si obligano fra loro far nova tansa a rata portione et per converso si obligò il detto signor de Brevi che facendosi il riscatto con sole elemosine de' Principi in tal caso restino et restar debbano liberi dalla sopradetta contributione. Nel qual riscatto s' intendono comprese tutte le spese di viaggio, vasselli, cavalli et spese di bocca da esser del tutto per detto signor de Brevi tenuto conto distinto et particolare per consignarlo a quelli che saranno deputati da essi signori Perotti all' ultimare il presente negotio. Espressamente havendo anco ambe esse parti accordato et dichiarato che 'l risego della condotta de' schiavi s' intenda fino usciti di Malta del signor de Brevi et doppo usciti di Malta fin qui di essi signori Perotti, promettendo scambievolmente per la ossservantia di tutte le cose predette se stessi et tutti li loro beni presenti et futuri.

testimonii ser Simon dei Tosi Bressan et miser Piero Corinto da Tine.

